

Brandspuitenhuysje op het Kerkplein verloor in 1930 zijn functie

Arie A. Manten en Huub A. Manten-Werker
Oud Aa 37, 3621 LA Breukelen

Na een ongeluk met een omgehakte boom moest het brandspuitenhuysje van Breukelen-Nijenrode in 1929 grotendeels worden herbouwd.¹ Daarbij bleef het bestaan uit drie naast elkaar gelegen kleine ruimten. Daarin stonden aanvankelijk drie handspuiten, die door paarden moesten worden voortgetrokken. In de tweede helft van de jaren 1920 werd evenwel één van de vertrekken ingeruimd voor een motorspuit. Als die dienst moest doen, kon bij Garagebedrijf G. van Ekris een auto worden geleend om de spuit te trekken.²

Kort nadat in de zomer van 1929 het herstelde gebouw weer door de brandweer in gebruik genomen was, doemde een nieuw probleem op.

Het begon met versleten brandslangen

In de gemeenteraadsvergadering van Breukelen-Nijenrode op 10 oktober 1929 kwam een brief van de Brandraad voor het Vereenigd Brandwezen van Breukelen-Nijenrode en Breukelen-St. Pieters aan de orde, waarin er op gewezen werd dat de brandslangen niet meer in goede staat verkeerden en "omtrent verschillende punten eene bespreking" met B&W werd gevraagd. Daarvoor werd de avond van donderdag 17 oktober afgesproken.³

Blijkbaar werd in dat gesprek de vraag opgeworpen of de Breukelse brandweer niet aan een veel ingrijpender modernisering van het materieel toe was. Want later in de maand oktober kwam in de gemeenteraden van Breukelen-Nijenrode en Breukelen-St. Pieters het voorstel aan de orde om te zamen een voorspanauto aan te schaffen die de enkele jaren tevoren door Breukelen-Nijenrode aangeschafte motorbrandspuit zou kunnen trekken en die tevens dienst kon doen als slangenwagen en voor het vervoer van brandweerpersoneel.⁴

Burgemeester en Wethouders van Breukelen-St. Pieters stelden op 30 oktober aan hun raad voor dat het billijk zou zijn als hun gemeente zou meebetalen. "Hierbij is het bevolkingscijfer van de beide gemeenten in het oog gevat en op grond daarvan stellen B&W voor, van het bedrag dat aanschaffing van een voorspanauto zal kosten - geraamd op f 2500,- - voor 1/4 voor rekening der gemeente Breukelen-St. Pieters te nemen. Hier bij meenen Burgemeester en Wethouders nog te moeten voorstellen aan de gemeente Breukelen-Nijenrode alsnog terug te betalen 1/4 van f 3500,- indertijd door die gemeente betaald voor aankoop van de motorbrandspuit. Al eenige malen heeft deze brandspuit in Breukelen-St. Pieters dienst gedaan."⁴

Aanschaf van een automobielbrandspuit

Drie maanden later veranderden de plannen aanzienlijk. Op zaterdag 1 februari 1930 brachten de burgemeester van de beide Breukelens, de gemeentesecretaris en de hoofdcommandant van het brandwezen een bezoek aan de tentoonstelling Rijwiel- en Auto-industrie te Amsterdam, waar ze zeer geïnteresseerd raakten in een automobielbrandspuit van de firma Bikkers te Rotterdam, die onmiddellijk twee offertes uitbracht en aanbood op woensdagmiddag 5 februari in Breukelen een demonstratie te komen geven.³ Dit laatste werd geaccepteerd. Blijkbaar werd die demonstratie gunstig ervaren, want aan de Brandraad werd vervolgens een advies gevraagd over de aanschaf van een automobielbrandspuit.

In juni 1930 werd het rapport van de Brandraad besproken in een gezamenlijke vergadering van Burgemeester en Wethouders van Breukelen-

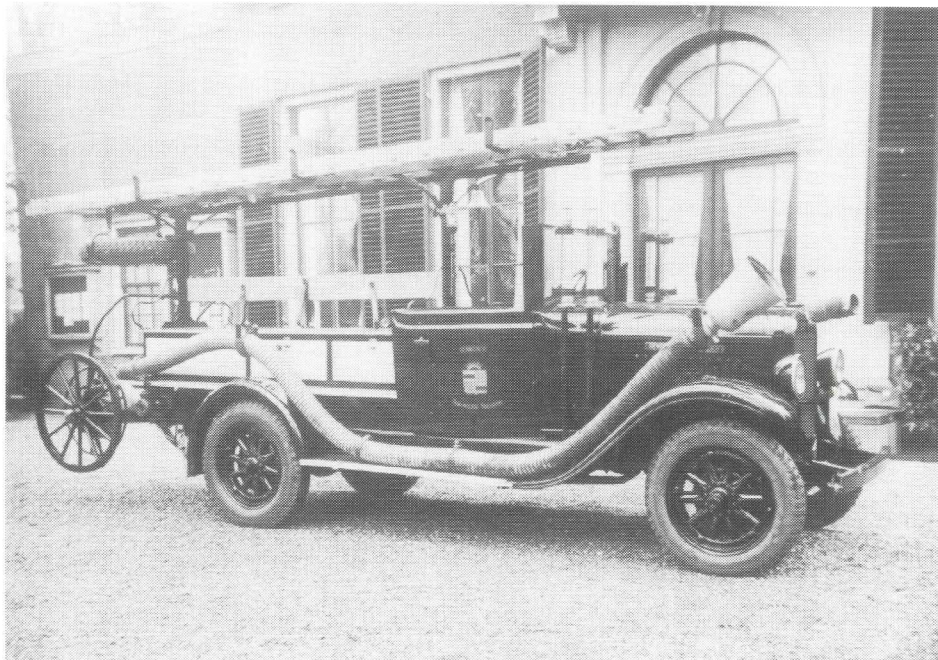
Nijenrode en Breukelen-St. Pieters, waarna ook de beide gemeenteraden zich er over uitspraken. Ze vonden de aanschaf van een automobielbrandspuit nodig, maar over het merk zou later worden beslist.

Schermsutselingen ontstonden inzake de verdeling van de kosten over de beide gemeenten. Over de onderhoudskosten werd men het betrekkelijk snel eens: Breukelen-Nijenrode zou daarvan $\frac{3}{4}$ betalen en Breukelen-St. Pieters het laatste $\frac{1}{4}$. Laatstgenoemde gemeente wilde - in overeenstemming met de verhouding van de aantallen inwoners - de aanschafkosten volgens deze zelfde sleutel verdelen, maar Breukelen-Nijenrode wenste niet verder te gaan dan $\frac{2}{3}$, zodat Breukelen-St. Pieters voor $\frac{1}{3}$ deel van de kosten zou komen te staan. Ondanks protesten bleek Breukelen-Nijenrode onvermurwbaar en kon Breukelen-St. Pieters uiteindelijk niet anders doen dan zich daarbij neerleggen.

In augustus 1930 stelden de beide gemeenteraden te zamen een aanschafkrediet van tussen f 5300,- en f 5500,- beschikbaar.⁴ Over de keus van het soort brandspuit wenste men evenwel nog nader te worden gehoord. In dezelfde maand bezocht de Breukelse Brandraad een internationale brandweertentoonstelling te Rotterdam. Dat leidde tot een advies aan de gemeenteraden om "de automobiel-brandspuit van de firma Bikkers te betrekken op een General-Motors-truc, waardoor de kosten slechts f 350,- hoger worden".³ Begin oktober kon men zich tevens buigen over een daaromtrent door de Provinciale Utrechtsche Brandweerbond uitgebracht advies, dat nog verschillende vragen opriep. Blijkbaar werden die door de firma Bikkers tot volle tevredenheid beantwoord, want in zijn vergadering op 30 en 31 oktober 1930 nam de raad van Breukelen-Nijenrode het voortouw om "overtegaan tot definitieve bestelling van de Automobiel-brandspuit" (zie ook Afbeelding 1).

Overgang van dienstplicht bij de brandweer naar een vrijwilligerskorps

De verandering in het materieel bracht mee dat de brandweer voortaan kon werken met minder mensen, maar dat hogere eisen werden gesteld aan de deskundigheid. Op 13 januari 1931 deelde de burgemeester aan de gemeenteraad van Breukelen-Nijenrode mee dat de hoofdcommandant van

Afb. 1. De in 1930 door Breukelen-Nijenrode en Breukelen-St. Pieters gezamenlijk aangeschafte GMC-automobielbrandspuit (Foto-archief Historische Kring Breukelen).

de brandweer hem had aanbevolen over te gaan "tot oprichting van een vrijwillig Brandweer-corps". De raad vroeg een voorstel daartoe van de Brandraad. Op voorstel van de hoofdcommandant werd alvast de heer Hermanus van der Grift benoemd tot commandant van de automobielbrandspuit.³

De omzetting van een dienstplicht-brandweer in een vrijwillige brandweer werd voortvarend aangepakt. In de raadsvergadering van Breukelen-Nijenrode van 24 maart 1931 kon de burgemeester mededelen dat de vrijwillige brandweer al een bestuur had, bestaande uit J.D. Bastert, voorzitter, H.C. Woudenberg, Herms. van der Grift, D.A. Takke en H.C. Schoonderwoerd. Het raadslid J.C. Godefroij (Rooms-Katholieke Partij) reageerde daarop met de opmerking "dat er voor Breukelen-Nijenrode geen Katholiek in 't Bestuur zitting heeft, waarop de Voorzitter vraagt of dit voor een dergelijk bestuur nu noodzakelijk moet geacht worden". De heer Godefroij had blijkbaar niet zo snel goede argumenten beschikbaar en volstond met de opmerking dat hij alleen de aandacht op dat feit had willen vestigen.

Om de vrijwillige brandweer goed toegerust te krijgen, moesten diverse kosten worden gemaakt. Van de gemeenten werden daartoe algemene ondersteunende subsidies gevraagd. De burgemeester stelde voor dat Breukelen-Nijenrode f 100,- zou geven en Breukelen-St. Pieters f 50,- en "deze bedragen jaarlijks te verlenen tot dat de Vereeniging over eenig kasgeld zal beschikken". Geen van de beide gemeenteraden deed daarover moeilijk, al werd er wel op aangedrongen ook donateurs voor de vereniging te werven.

Bovendien was brandweerkleding nodig, te weten per man een oliejas en een helm. Omdat het een aanschaf betrof, wenste Breukelen-Nijenrode een kostenverdeling van $\frac{2}{3}$ en $\frac{1}{3}$. Dat maakte op 18 mei 1931 in de raad van Breukelen-St. Pieters opnieuw de tongen zeer los. Maar ditmaal had protesteren succes. In de raadsvergadering van 29 juni werd de mededeling gedaan dat de gemeenteraad van Breukelen-Nijenrode voor de aanschaffing van kleding voor het personeel van de vrijwillige brandweer een krediet van ± f 750,- had toegestaan; Breukelen-St. Pieters zou daarvan $\frac{1}{4}$ betalen.⁴

Automobielbrandspuit paste niet in het brandspuitenhuisje

De aanschaf van de auto-motorspuit had een ingrijpend gevolg voor het brandspuitenhuisje op het Kerkplein. De nieuwe spuit kon daar niet in, vooral door zijn hoogte, met ladder. Bijgevolg moest naar een ander onderkomen worden uitgezien. Dat werd gevonden in het voormalige koetshuis van Boom en Bosch. Dat had ook enkele bijkomende voordelen: brandweerman Jac. Smit, die de tuinmanswoning bij Boom en Bosch bewoonde, kon zodra brandalarm werd gegeven de garagedeuren alvast openen, waardoor het vlot uitrukken werd bespoedigd; en de twee gemeentewerklieden konden enig toezicht op de brandspuit houden en het onderhoud verzorgen.²

In 1968 liep de erfpachtovereenkomst af, die het gemeentebestuur 99 jaar eerder had aangegaan met de N.H.-kerkvoogdij voor de grond waarop het brandspuitenhuisje stond. De gemeente had geen belang bij een verlenging. Officieel moest ze nu de grond weer leeg opleveren. Maar alvorens geld te besteden aan de afbraak van het brandspuitenhuisje, wachtte ze af of de kerkvoogdij hen daartoe zou aansporen. Die kerkvoogdij zweeg echter, en werd daarmee stilzwijgend eigenaar van het pandje.

Noten

- 1 A.A. Mantén en H.A. Mantén-Werker, 1996. Brandspuitenhuisje op het Kerkplein in 1929 zwaar gehavend en herbouwd. Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 11, nr. 4, blz. 215 - 218.
- 2 H. Masmeijer, J.Q. van Leusden en J.C. Brouwer, 1981. Jubileum-uitgave 1931 - 1981. 50 jaar Vrijwillige Brandweer Breukelen. Uitgave G. van Dijk, Breukelen, 64 blz.
- 3 Archief van het gemeentebestuur van Breukelen-Nijenrode (vanaf 1949 Breukelen) 1811 - 1988 (Gemeentehuis te Breukelen), inv. nr. 13, Raadsnotulen September 1927 - September 1931.
- 4 Archief van het gemeentebestuur van Breukelen-St. Pieters 1811 - 1949 (Gemeentehuis te Breukelen), inv. nr. 10. Raadsnotulen Juni 1927 - Augustus 1932.